

Voorbeelden bij het vertalen van een visie naar een programma van eisen voor leermiddelen

De onderwijsvisie staat bij alle scholen aan de basis van leermiddelenbeleid. Maar hoe vertaal je onderwijskundige ambities zoals 'onderwijs op maat', 'samenwerkend leren', 'excellent onderwijs' of 'in toenemende mate verantwoordelijk voor het leerproces' naar eenduidige eisen aan leermateriaal?

Het Programma Leermiddelenbeleid is een project van de VO-raad, gefinancierd door het Ministerie van OCW. Binnen het programma hebben 33 scholen projecten leermiddelenbeleid uitgevoerd, is kennis en informatie verspreid en werd een onderzoek uitgevoerd naar de houding van docenten ten opzichte van leermateriaal. Het programma liep van november 2008 tot en met december 2009. De projectbeschrijvingen hieronder geven een beeld van hoe visies op leren en onderwijzen vertaald kunnen worden naar criteria die aan leermiddelen worden gesteld.

Bron: Plannen voor leermiddelenbeleid van ruim 10 scholen. Bijlage bij Eindrapportage Programma Leermiddelenbeleid Het leermiddel, de docent, zijn leerling en hun toekomst.

Leren

Welke opvattingen over leren zijn bepalend voor de inrichting van het onderwijsleerproces op uw school?

Liemers College, Zevenaar

Van koppeling visie aan onderwijskundige ruimten, didactiek naar Programma van Eisen voor Leermiddelen

We streven er naar om de leeractiviteiten van leerlingen in de juiste setting, binnen gepaste onderwijskundige ruimten met activerende uitdagende leermiddelen en met gewenste personele inzet plaats te laten vinden. De leerdoelen, die leerlingen onder begeleiding van onze collega.'s moeten halen zouden het uitgangspunt van het onderwijs aan onze leerlingen moeten zijn. Vanuit een leerdoel bekijkt de docent welke leeractiviteit er moet worden ontplooid. Welke didactiek moet vervolgens worden ingezet en welke leermiddelen zijn passend bij de leeractiviteit van de leerlingen. Vervolgens moet de inzetbaarheid van een passende onderwijskundige ruimte worden bekeken. De docent stelt zich de vraag; moet de leeractiviteit plaatsvinden in een vaklokaal, praktijklokaal, Openleer Centrum, Studielandschap, in een instructieruimte of misschien wel buiten? De docent beraadt zich over zijn rol ter voorbereiding op de activiteit en zijn rol tijdens de activiteit. De cirkel is rond.

Voor ons Integraal leermiddelenbeleid vormt onze visie op het onderwijs het uitgangspunt:

Uitspraak 01	De actieve en zelfstandige leerling.
Toelichting	<p>In concrete termen vertaald betekent dit dat de docent stimuleert/ zorgt voor een actieve deelname van iedere leerling, waarbij</p> <ul style="list-style-type: none"> - leerlingen samenwerken; - leerlingen elkaar ondersteunen; - leerlingen zelf oplossingen zoeken; - leerlingen Ieren reflecteren op eigen werkwijze; - leerlingen verschillende leer- en oplossingsstrategieën gebruiken; - leerlingen zelf het leerproces plannen en invullen.
Gevolgen	<p>De gebruikte leermiddelen hebben samenwerkingsopdrachten. Ten behoeve van het samenwerken ontwikkelen de vakgroepen samenwerkingsopdrachten. Niet iedere leerling in een klas gebruikt dezelfde leermiddelen. Er zijn leermiddelen voor verdieping [meer weten] en verrijking [meer uitleg].</p> <p>Het leermiddel is zodanig opgebouwd dat het voor de leerling arrangeerbaar is, passend bij zijn ontwikkelingsdoelen en tempo. Leermaterialen moeten altijd en overal beschikbaar zijn. De leerling plant met behulp van lesplanner in TeleTop zijn eigen leerroute.</p> <p>Passend bij de leerroute, kan de leerling [alleen of met een leergroep] leerarrangementen kiezen. Leermiddelen stellen de leerling in staat te reflecteren op zijn leerproces. De leraar vervult de rol als coach bij het kiezen en volgen van leerroutes en leerarrangementen.</p>
Uitspraak 02	Een veilige en uitdagende leer- en werkomgeving.
Toelichting	<p>In concrete termen vertaald betekent dit dat:</p> <p>Veilig:</p> <p>de docent:</p> <ul style="list-style-type: none"> - positieve persoonlijke aandacht geeft aan leerlingen; - een positieve omgang tussen leerlingen onderling bevordert; - leerlingen op een gelijkwaardige manier behandelt; - voor een veilige instructie voor leerlingen zorgt;

	<ul style="list-style-type: none"> - met de leerlingen in termen van positieve verwachtingen spreekt; - realistische eisen stelt aan zijn leerlingen en daarbij rekening houdt met individuele niveauverschillen; pedagogisch didactisch tegemoet komt aan de individuele leerstijlen - van leerlingen. <p>Uitdagend: de docent:</p> <ul style="list-style-type: none"> - leerlingen uitdagen door moderne media in het leerproces van leerlingen in te zetten; - de leerlingen leren verantwoord en relevant om te gaan met moderne media; - ervoor zorgt dat activerend leren centraal staat in de opdrachten; - ervoor zorgt dat de leerlingen de ruimte krijgen zichzelf te ontplooiën door initiatieven te honoreren; - de leerlingen betreft bij het onderwijs aanbod [vergroten - betrokkenheid].
Gevolgen	<ul style="list-style-type: none"> - Er zijn specifieke leermiddelen gericht op de goede omgang van leerlingen met elkaar. - Er is veel diversiteit in leermiddelen qua inhoud en vorm. - Het leermiddel moet [deels] gedigitaliseerd, multimediaal worden. - Er zijn specifieke leermiddelen gericht op de goede omgang van leerlingen met verschillende [nieuwe] media. - De leermiddelen zijn uitdagend. - De leermiddelen bieden de leerling de mogelijkheid ook buiten de lestijden te kunnen doorwerken. - Er wordt gebruik gemaakt van toetsen voor het bepalen van het niveau en mogelijk ook leerstijl van leerlingen. - Er worden bijvoorbeeld externe sprekers ingehuurd die inspiratie brengen en uitdagende opdrachten of leermiddelen meebrengen.

Uitspraak 03	Een actueel, samenhangend en relevant onderwijsaanbod.
Toelichting	<ul style="list-style-type: none"> - In concrete termen vertaald betekent dat: - Actueel: de docent: - speelt tijdens de lessen in op politieke, maatschappelijke, sociale en/of economische ontwikkelingen, afhankelijk van de vakinhoud; - is op de hoogte van ontwikkelingen in zijn vakgebieden en verwerkt deze in zijn lessen; - gebruikt moderne onderwijsmaterialen, moderne media en gevarieerde didactische kennis;

	<ul style="list-style-type: none"> - zet moderne media in tijdens de lessen en maakt gebruik van een digitale leeromgeving [gedeeltelijke virtualisering]; - is in staat zijn lesinhoud aan te passen aan de eisen die de veranderende maatschappij stelt; - heeft aandacht voor evaluaties en feedback van ouders, leerlingen en management. <p>Samenhangend: de docent:</p> <ul style="list-style-type: none"> - is in staat de verschillende onderdelen/thema's binnen het eigen vak met elkaar in verband te brengen op een voor de leerlingen begrijpelijke manier; - weet verbanden te leggen tussen het eigen vak en andere vakken en bevordert het gebruik van gecombineerd materiaal; - kan actueel onderwijsmateriaal integreren in de lessen; - weet samenhang te bewerkstelligen tussen lesstof, huiswerk en toetsmateriaal; - weet een goede doorstroming van leerlingen te garanderen door de samenhang tussen de verschillende leerjaren en de verschillende leerstromen te waarborgen. <p>Relevant: de docent:</p> <ul style="list-style-type: none"> - zet pedagogische en didactische aanpak in die relevant is voor de ontwikkelingsfase waarin de leerling zich bevindt; - sluit met zijn lessen aan op de belevingswereld van de leerling; - is kritisch op de relevantie van de lesstof; - weet met zijn onderwijs de leerlingen voor te bereiden op het eindexamen, het vervolgonderwijs en de toekomstige arbeidsmarkt; - weet zijn onderwijsaanbod aan te passen aan de veranderende eisen - die de maatschappij stelt: meer vaardigheden in plaats van kennisinhouden.
Gevolgen	<ul style="list-style-type: none"> - Er zijn specifieke leermiddelen gericht op het gebruik door leerlingen van verschillende [nieuwe] media. - De leermiddelen laten de samenhang zien tussen verschillende vakken onderling. - De leermiddelen laten de samenhang zien tussen het onderwijs en de maatschappij. - De gebruikte leermiddelen hebben een hoog actualiteitsgehalte. - Ten behoeve van de samenhang ontwikkelen de vakgroepen samenwerkingsopdrachten. - De leermiddelen moeten kern-/eindoelendekkend zijn.

Uitspraak 04	Samenwerking is de sleutel tot succes.
--------------	--

<p>- Toelichting</p>	<p>Deze uitspraak onderstreept het belang van samenwerking: samenwerking tussen leerlingen onderling [in groepjes, duo.'s], tussen leerlingen, docenten/medewerkers, tussen docenten/medewerkers onderling [teamorganisatie] en met de omgeving.</p> <p>In concrete termen vertaald betekent dit dat de docent:</p> <ul style="list-style-type: none"> - leerlingen door middel van gedifferentieerde didactiek stimuleert tot samenwerking om individuele en gemeenschappelijke doelen te bereiken; - samen werkt met leerlingen om individuele en gemeenschappelijke doelen te bereiken; - samen werkt met collega.'s [docent, instructeur en/of onderwijsassistent] in het voorbereiden, uitvoeren en evalueren van onderwijs; - samen werkt met collega.'s aan het verbeteren en vernieuwen van het onderwijs of de organisatie, zoals bijvoorbeeld het ontwikkelen van opdrachten en beoordelingsinstrumenten in het kader van een nieuwe onderwijsvorm of het vormen van teams; - verbanden weet te leggen tussen het eigen vak en andere vakken in interdisciplinaire samenwerking; - collega.'s aan spreekt en zelf ook aanspreekbaar is als het gaat om het vragen of geven van hulp bij het werk; - bijdraagt aan een effectief functionerende organisatie door te werken volgens in de organisatie geldende afspraken, procedures en systemen; - op een open en constructieve manier contacten met ouders, verzorgers of andere belanghebbenden onderhoudt.
<p>Gevolgen</p>	<p>De gebruikte leermiddelen hebben samenwerkingsopdrachten.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Ten behoeve van het samenwerken ontwikkelen de vakgroepen samenwerkingsopdrachten. - Ten behoeve van de samenhang ontwikkelen de vakgroepen samenwerkingsopdrachten.

Dalton

Didactiseren en re-arrangeren bestaand materiaal voor heterogene groepen

Dalton onderwijs hanteert drie fundamentele principes. Deze zijn:

- Vrijheid in gebondenheid
- Zelfstandigheid
- Samenwerking

Het uitgangspunt hierbij is dat de leerling met zijn verschillende interesses, leer- en werkt tempo, vermogen tot het (zelfstandig) werken en samenwerken bediend moet worden.

Deze principes en het centraal stellen van de leerling dwingt Dalton Voorburg om flexibel onderwijs te bieden, in de vorm van taken/leerstofeenheden en het daarbij behorende leermateriaal. Docenten op een daltonschool hebben veel ervaring met het didactiseren en re-arrangeren van bestaand materiaal.

Naast de principes van het daltononderwijs zijn er nog een aantal aspecten die maken dat de school al geruime tijd en om specifieke redenen nadenkt over (eigen) leermiddelen:

- Er zijn heterogene brugklassen (vmbo-t/havo/vwo). Dit zorgt ervoor dat er binnen één klas veel mogelijkheden moeten zijn voor differentiatie binnen de leermaterialen. De leermiddelen van de educatieve uitgeverijen voorzien hierin vaak onvoldoende.
- De school heeft ervoor gekozen om in de bovenbouw vanaf 3-VMBO, 4-HAVO en 4-VWO de gehele leerstof voor het school- en het centraal examen op basis van modules aan te bieden: dit betekent dat de leerling het onderwijsprogramma per leerstofonderdeel of per vaardigheid doorloopt. In deze modulaire opbouw bestaan er geen schriftelijke overhoringen en proefwerken meer waarop de rapportages gebaseerd worden: de leerlingen maken diagnostische toetsen en toetsen voor het schoolexamen die meetellen in het kader van de schoolexamenregeling (het examendossier).
- In het kader van vernieuwend en samenhangend onderwijs ontwikkelen secties, mentoren en afdelingsleiders vakoverstijgende projecten.
- Dalton Voorburg is een gecertificeerde Begaafdheidsprofielschool. Dit houdt in dat de school zich profileert in een specifiek en flexibel onderwijsaanbod aan hoogbegaafde leerlingen en aan leerlingen die onderpresteren.

Uit het vooronderzoek kwam naar voren dat de volgende eisen de hoogste prioriteit moeten krijgen:

Eis 1: Leerlingen kunnen met het leermateriaal zelfstandig leren

Eis 3: Leerlingen kunnen met het leermateriaal samenwerken en samen leren

Eis 7: Het leermateriaal sluit direct aan bij de eigen beleving van de leerlingen

Eis 8: Het leermateriaal laat leerlingen leren op het eigen niveau

Eis 2: Leerlingen kunnen met het leermateriaal leren in vrijheid en met eigen verantwoordelijkheid

Zijn de opvattingen over leren op uw school aan verandering onderhevig?

Dr. Nassau College

Met het oog op de toekomst bestaande ontwikkelingen in een kader plaatsen

Onderwijskundige visie

In de onderwijsvisie van het Dr. Nassau College speelt het ontwikkelen van een activerende didactiek een belangrijke rol. Een veranderende maatschappij, waarin ICT bij jongeren een steeds prominentere rol speelt, vereist ook veranderend onderwijs, onderwijs dat zich aanpast aan de moderne homo sapiens, die zijn kennis en informatie allang niet meer uitsluitend uit boeken haalt, maar alle hem ter beschikking staande middelen en bronnen gebruikt. Dit onderwijs dient vernieuwend, aansprekend en afwisselend te zijn.

Daarnaast streeft het Dr. Nassau College naar onderwijs dat samenhangend is, zowel in horizontaal (tussen vakken) als in verticaal (tussen leerjaren) opzicht. In dat kader wordt er op het Dr. Nassau College steeds meer projectmatig en vaak ook vakoverstijgend gewerkt. Het spreekt voor zich dat de bestaande, traditionele leermiddelen vaak niet (meer) voldoen en dat docenten op zoek moeten gaan naar alternatieven. Op het Dr. Nassau College wordt door enthousiaste docenten dan ook al druk geëxperimenteerd met het gebruik van alternatieve (dwz andere dan leerboeken) leermiddelen.

- Zo wordt de ELO steeds meer ingezet als alternatief voor traditioneel lesmateriaal (het
- boek),
- wordt er steeds meer en vaker digitaal getoetst,
- wordt er steeds vaker zonder het traditionele boek met eigen ontwikkeld en gearrangeerd lesmateriaal gewerkt,
- wordt er volop nagedacht over en geëxperimenteerd met de inzet van nog weer andere vormen van leermiddelen zoals bijv. gaming, mobile learning, Hyves, SMS, MSN en andere Web 2.0 applicaties.

Het voornaamste doel van dit Leermiddelenbeleidsplan is dan ook, al deze op zich staande activiteiten in een breder kader te plaatsen en het beleid t.a.v. de huidige en toekomstige leermiddelen in een locatiebreed document te verankeren. De noodzaak daarvan wordt urgenter naarmate ook zaken als de invoer van gratis schoolboeken, het aflopen van bestaande contracten met leveranciers als bijv. van Dijk Educatie en de plicht tot Europees aanbesteden steeds dichterbij komen.

Het Dr. Nassau College streeft op onderwijskundig gebied o.a. naar:

Onderwijs dat een tweeledig doel dient: enerzijds vorming van de leerling, anderzijds voorbereiding van de leerling op vervolgstudie, beroep en maatschappij.

Onderwijs dat zich richt op de persoonsvorming van de leerling, waarbij het zelfstandig, op

- basis van argumenten, kunnen maken van keuzes een centraal uitgangspunt vormt.
- Onderwijs dat persoonsvorming nastreeft die plaatsvindt binnen de sociale context van
- school en maatschappelijke omgeving.

- Onderwijs dat de leerling een actieve rol geeft in het eigen leerproces en hem hiertoe
- uitdaagt en motiveert.
- Onderwijs dat samenhangend is, zowel in horizontaal (tussen vakken) als in verticaal
- (tussen leerjaren) opzicht.
- Onderwijs waarin leerstof aangeboden wordt die een pedagogische meerwaarde heeft,
- d.w.z. die relevant is voor de persoonsvorming van de leerling en zijn functioneren in de
- samenleving
- Onderwijs dat recht doet aan de ontwikkelingsfase waarin de leerling verkeert.
- Onderwijs met aandacht voor het veranderende karakter van kennis en het toenemend
- belang van vaardigheden en attitudevorming.
- Onderwijs dat mede gericht is op en gebruik maakt van de maatschappelijke omgeving.

De Leermiddelen

Op dit moment wordt er op het Dr. Nassau College door veel vakgroepen nog voornamelijk met „traditionele.“ leermiddelen gewerkt, d.w.z. vanuit een bestaande methode met doorgaans een tekst- en een werkboek. Bij veel van de deze methodes worden er daarnaast in toenemende mate extra digitale hulpmiddelen zoals E-packs, websites, CD-Rom.'s enz. aangeboden. Daarnaast maken veel vakgroepen gebruik van bestaande Internetsites (bijv. Teleblik) als aanvulling op de lessen.

De school heeft al een groot aantal jaren de beschikking over een ELO (Brainbox=Blackboard), die door veel vakgroepen in eerste instantie werd gebruikt als communicatie- en administratiemiddel (voor studiewijzers, taken, Agenda.'s, mail enz.). De laatste jaren neemt het gebruik van de ELO explosief toe, ook voor de onderwijs-inhoudelijke toepassing.

Een groeiend aantal vakgroepen werkt volledig of in enkele leerjaren zonder bestaande methode, maar met eigen ontwikkeld en/of gearrangeerd lesmateriaal. Als voornaamste reden voor het gebruik van eigen leermiddelen wordt doorgaans genoemd het ontbreken van een geschikte methode: bestaande methodes sluiten niet aan bij de leerlijnen zoals die door de vakgroep zijn opgesteld, zijn incompleet, niet meer up-to-date enz.

Vakgroepen die al langere tijd met eigen ontwikkelde lesmaterialen werken zijn bijv. Muziek, LO en BSM, Science, Beeldende Vorming, Nederlands (V5 en V6). Deze vakgroepen maken doorgaans intensief gebruik van de ELO, ook waar het gaat om het aanbieden van de lesstof en de toetsing.

Het is het streven van het Dr. Nassau College om op het gebied van leermiddelen te komen tot een vorm van blended learning, waarbij naast de traditionele leermiddelen (in de vorm van boeken, readers enz.) ook veelvuldig en gestructureerd gebruik wordt gemaakt van eigen ontwikkelde/gearrangeerde digitale middelen, met als uitgangspunt de Elektronische Leeromgeving van de school. Daarnaast zal er structureel gebruik worden gemaakt van ieder leermiddel dat kan bijdragen aan het verbeteren van de kwaliteit van het onderwijs. We moeten hierbij denken aan de inzet van social software als WIKI.'s, Blogs, MSN , maar ook aan toepassingen als serious gaming en mobile learning. De rol van de ELO wordt verder uitgebreid en

ingebed in de onderwijsstructuur van de school. Het is het streven dat in 2015 alle vakken structureel gebruik van Blackboard maken. Om dit te realiseren wordt er voortdurend scholing aangeboden aan beginners. Daarnaast worden er echter ook cursussen voor (ver)gevorderden georganiseerd. In deze cursussen zullen specifieke thema.'s worden behandeld als digitaal toetsen, adaptief toetsen enz.. Deze cursussen zullen worden verzorgd door de beleidsmedewerker ICT dan wel door het UOCG, de educatieve afdeling van de R.U. Groningen, waarmee de school nauw samenwerkt.

- In het komend schooljaar wordt in een aantal brugklassen een pilot gestart waarbij de leerlingen voor een aantal vakken niet meer met een bestaande methode werken, maar met door de vakgroep zelf ontwikkeld materiaal, dan wel met de digitale versie van een bestaande methode (zie bijlage 1).
- Ook wordt er in het schooljaar 2009-2010 een begin gemaakt met het Culturium, een cultuurstroom die leerlingen gaat voorbereiden op een vervolgopleiding in een creatieve richting (film, foto, drama, beeldende vorming, tekenen enz.). Deze cultuurstroom zal uitsluitend gebruik gaan maken van zelf ontwikkelde - vooral digitale leermiddelen.
- Onder leerlingen en docenten wordt onderzoek gedaan naar de gebruikte en gewenste leermiddelen. De uitkomsten van deze enquêtes kunnen op onderdelen tot een aanpassing van het beleidsplan leiden.

Onderwijzen

Welke mogelijkheden zijn er om binnen het onderwijsconcept van uw school in te spelen op verschillen tussen leerlingen?

Montaigne College

Maatwerk in het onderwijsatelier: de school als uitgever

Op het Montaigne Lyceum staat de ontwikkeling van de leerling, in de brede zin des woords, centraal. De doelstelling van het onderwijs is dat we van een Montaigne-leerling kunnen zeggen dat:

- hij of zij betrokken is;
- zelfsturend is;
- keuzes kan maken;
- discipline heeft;
- inzicht heeft in eigen kunnen;
- kennis van zaken heeft;
- kan samenwerken;
- verantwoordelijkheid neemt voor zichzelf, voor anderen en voor de wereld;
- klaar is voor de maatschappij.

Het diploma dat onze leerlingen uiteindelijk behalen, is een diploma-plus: naast het opdoen van kennis staat het verwerken van inzichten en de vaardigheden om iets met die inzichten te doen centraal.

Bovenstaande doelstelling is alleen te realiseren met een op maat gemaakt,

contextrijk onderwijsaanbod. Dit betekent concreet dat op het Montaigne Lyceum veel materiaal door de docenten zelf wordt ontwikkeld. Om het ingewikkelde proces van het ontwikkelen van materiaal goed te laten verlopen heeft iedere team (in totaal 7) een eigen OnderwijsArchitect. Dit zijn docenten die geschoold zijn in het ontwikkelen van materiaal. De OnderwijsArchitect begeleidt collega-docenten in het zelf ontwikkelen van lesmateriaal. Elke OnderwijsArchitect heeft wekelijks een dagdeel beschikbaar voor de ontwikkeling van lesmaterialen. De onderwijsarchitecten van de verschillende teams vormen samen het OnderwijsAtelier. Tijdens de wekelijkse teammiddagen geven de OnderwijsArchitect en de teamleider samen richting aan de onderwijsontwikkeling in hun team. De OnderwijsArchitecten ondersteunen verschillende onderwijskundige processen in de school en worden daarom uit de reguliere gelden en niet uit de leermiddelengelden betaald.

Momenteel wordt onderzocht hoe de onderwijsarchitecten nog effectiever kunnen worden ingezet. Hierbij wordt gedacht aan een *Flying Doctors*-constructie.

Het zelf ontwikkelen van een deel van het materiaal zorgt voor:

- Onderwijs op maat
- Implementatiemogelijkheden van de schooldidactiek
- Deskundigheidsbevordering van de docenten
- Een grote mate van eigenaarschap van het onderwijs van de collega's

College Vos, Vlaardingen

Focus op differentiatie, vakgroep ondersteunen om cyclisch te ontwikkelen (PDA-cyclus)

'Het College Vos is een school waar de leerling kansen krijgt zich te ontwikkelen. In toenemende mate zullen verschillen tussen leerlingen (in belangstelling, in aanpak, in leerstijl, in begeleidingsbehoefte, in startniveau, etc.) erkend worden en de basis zijn voor het leren. Leermiddelen moeten de leerlingen aanzetten tot activiteiten en ze moeten tegemoet komen aan de specifieke wensen van de lerende.' Dit was de conclusie van een gesprek over leermiddelen van enkele onderwijsdirecteuren en teamleiders in oktober 2009. Deze uitspraak legt de nadruk dus niet op de leermiddelen maar op de onderwijskundige, pedagogische en didactische benadering van leerlingen en het leren.

In het schoolplan worden bijvoorbeeld de volgende kernpunten besproken.

- We bieden kwalitatief goed onderwijs.
- We bieden inspirerend en uitdagend onderwijs.
- We bieden een aantrekkelijke, stimulerende en dynamische leeromgeving.
- We staan voor optimale ontplooiing van de leerling

In de notitie Triple-A leermiddelen in 2013 (april 2008)¹ zijn de belangrijkste uitgangspunten geformuleerd waaraan leermiddelen in 2013 zouden moeten voldoen: ze zijn **A**ctueel, ze worden dus regelmatig aan de actuele vakinhoudelijke ontwikkelingen aangepast en maken gebruik van actuele voorbeelden, ze zijn **A**ctiverend, de leermiddelen zetten de leerlingen aan tot leeractiviteiten en ze zijn **A**angepast aan de behoeften van de betreffende leerling. Leermiddelen worden

persoonlijke gereedschappen voor de leerling.

Bij het zoeken naar leermiddelen die recht doen aan de verschillen tussen leerlingen komt men in de eerste plaats terecht bij het zoeken naar variëteit in werkvormen en vervolgens bij de extra mogelijkheden die digitale leermiddelen kunnen bieden.

Een plan van aanpak per vakgroep en per team

Aan elke vakgroep zal gevraagd worden de ambities te vertalen naar concrete acties.

Hen zal een aantal concrete vragen voorgelegd worden, zoals

- hoe kan in toenemende mate variatie in werkvormen gerealiseerd worden,
- welke alternatieven er op dit moment al voor het werkmateriaal (werkboek) zijn,
- welk onderdeel zich vermoedelijk het beste leent voor digitalisering,
- met welke stap, wanneer begonnen kan worden,
- hoe de werkverdeling in de vakgroep geregeld wordt
- etc.

Aan de teams zal de vraag worden voorgelegd waar prioriteiten zullen moeten worden gelegd. De schoolleiding zal met vakgroepen in gesprek gaan over de uitwerking van de plannen en hen daarbij ondersteunen.

Leermiddelen

Welk leermateriaal gebruikt u op uw school op de verschillende locaties in de verschillende afdelingen, leerjaren en vakken/leergebieden?

Montaigne College

In onderstaande tabel zijn de percentages voor de huidige situatie en streefsituatie (uiterlijk over 4 jaar) naast elkaar geplaatst. Deze percentages zijn gecheckt bij de teams en akkoord bevonden.

	Materiaal van derden		Eigen materiaal	
	Huidig	streef	huidig	streef
Onderbouw KT	60	50	40	50
Onderbouw TH	50	50	50	50
Onderbouw HV	70	60	30	40
Onderbouw Gym	70	60	30	40
Bovenbouw K	50	50	50	50
Bovenbouw T	75	60	25	40
Bovenbouw HV	75	65	25	35

De percentages hebben betrekking op de tijd dat leerlingen zelf bezig zijn met de verwerking van de stof en zijn gemiddelden per afdeling (en kunnen daarbinnen dus per leerjaar en per vak verschillen).

Alleen eigen materiaal dat opgenomen is in de Montaigne DataBase wordt

meegerekend in de streefcijfers. Opname in de DataBase betekent dat het materiaal voldoet aan de kwaliteitseisen van de school en hierop is gecontroleerd door het OnderwijsAtelier (zie paragraaf 4).

Het zelf ontwikkelen en/of arrangeren van eigen materiaal heeft betrekking op contextrijke verwerkingsopdrachten (voor een vak, vakoverstijgend of voor een thema). Het is niet gewenst veel tijd en energie te steken in het zelf ontwikkelen van leerteksten.

Programma van Eisen

De school gebruikt de volgende omschrijving voor wat digitale leermiddelen zijn:

digitale leermiddelen:

wat is het wel?

- materiaal moet passen bij de uitgangspunten van de school
- materiaal moet ontwikkeld zijn conform de afspraken uit de ontwikkelgids van het OnderwijsAtelier
- materiaal moet gemetadateerd zijn en opgenomen zijn in de MONTAIGNE DataBase, zie hiervoor de handleiding Metadateren

wat is het niet?

- Pdfs van methoden
- invulbladen en formats in Word/Excel ter verwerking van geleerde, dragers zoals digitale schoolborden, mp3-spelers

Tenminste 10% van de contacttijd werken leerlingen met digitale leermiddelen. Daarnaast wordt 10% van de contacttijd gewerkt met het Office-pakket, hoofdzakelijk voor het uitwerken van opdrachten en het verwerken van de leerstof.

Deze percentages zijn streefcijfers voor een periode van 4 jaar en zijn gemiddelden per afdeling (en kunnen daarbinnen dus per leerjaar en per vak verschillen). Er wordt niet strikt gecontroleerd of deze cijfers gehaald worden, omdat dit moeilijk te meten is. Wel wordt vooral door de schoolleiding en het OnderwijsAtelier een klimaat geschapen binnen de school, waardoor het mogelijk wordt op een natuurlijke wijze naar de streefsituatie toe te groeien.